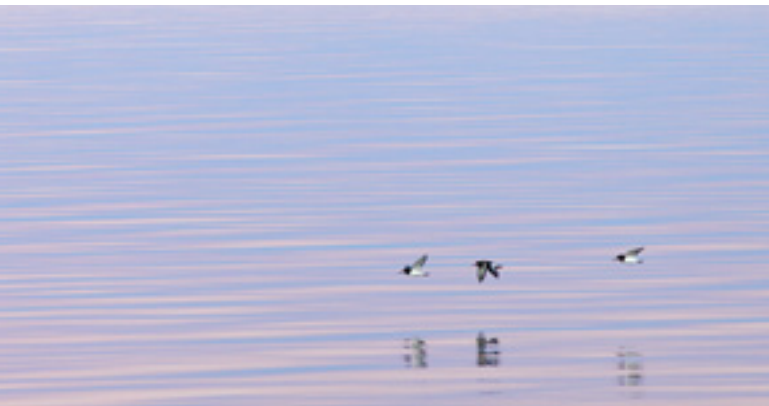




Visie 8

De kunst van het kijken	8
Ontwikkel stijl en visie	12
Experimenteren (out of the box)	16
Kopiëren of creëren	20
Vier je beperkingen	24
Flow	28
Je local patch	30
Portfolio: Heike Odermatt	32
De visie van Roeselien Raimond	38



Compositie 40

Patronen, lijnen, vormen	42
Kleur	46
Zwart-wit	48
Weinig scherptediepte	52
Loslaten van compositieregels	56
Beeldformaten	62
Portfolio: Kees Siebesma	64
De visie van Johan van de Watering	70



Abstractie 72

Sfeer	74
Emotie	78
Ruimte	82
Vervreemding	86
Onscherpte	90
Portfolio: Nico van Kappel	94
De visie van Marijn Heuts	100

Beweging 102

Lange sluitertijd bij dieren	104
Lange sluitertijd bij landschap	110
Camerabewegingen bij landschapsfotografie	116
Vormen van zoomblur	122
Portfolio: Jan van der Greef	124



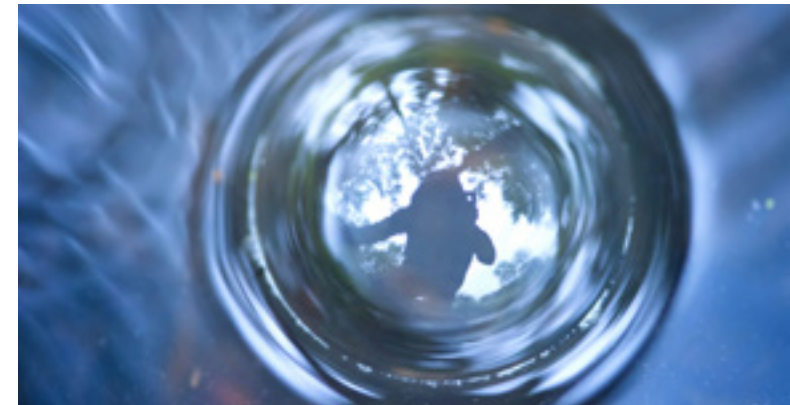
Licht 130

High key en low key	132
Spelen met licht(val)	136
Weinig licht, Hoge iso	142
Bokeh	148
Led verlichting	154
Portfolio: Theo Bosboom	156
De visie van Johan van der Wielen	162



Apparatuur 164

Lensbaby	166
Vintage objectieven	170
Meervoudige belichting	176
Spelen met diffractie	182
Creatief nabewerken	184
De visie van Bob Luijks	188



Index fotografen 191



WEINIG SCHERPTEDIEPTE

(Johan van de Watering)

Ons menselijk oog is in staat om alles om ons heen scherp te zien. Zodra we naar een bepaald punt kijken focust het oog en is eigenlijk alles wat we bekijken, van dichtbij tot veraf, steeds scherp. Met fotografie kunnen we daar juist mee spelen en kunnen we een 'andere werkelijkheid' creëren.

Scherpte

Als we het in de fotografie over scherpheid hebben dan bedoelen we meestal het scherptepunt (de plaats waar we exact op scherp hebben gesteld) en de scherptediepte (de scherpheid vóór en achter dit scherptepunt). Dit laatste is

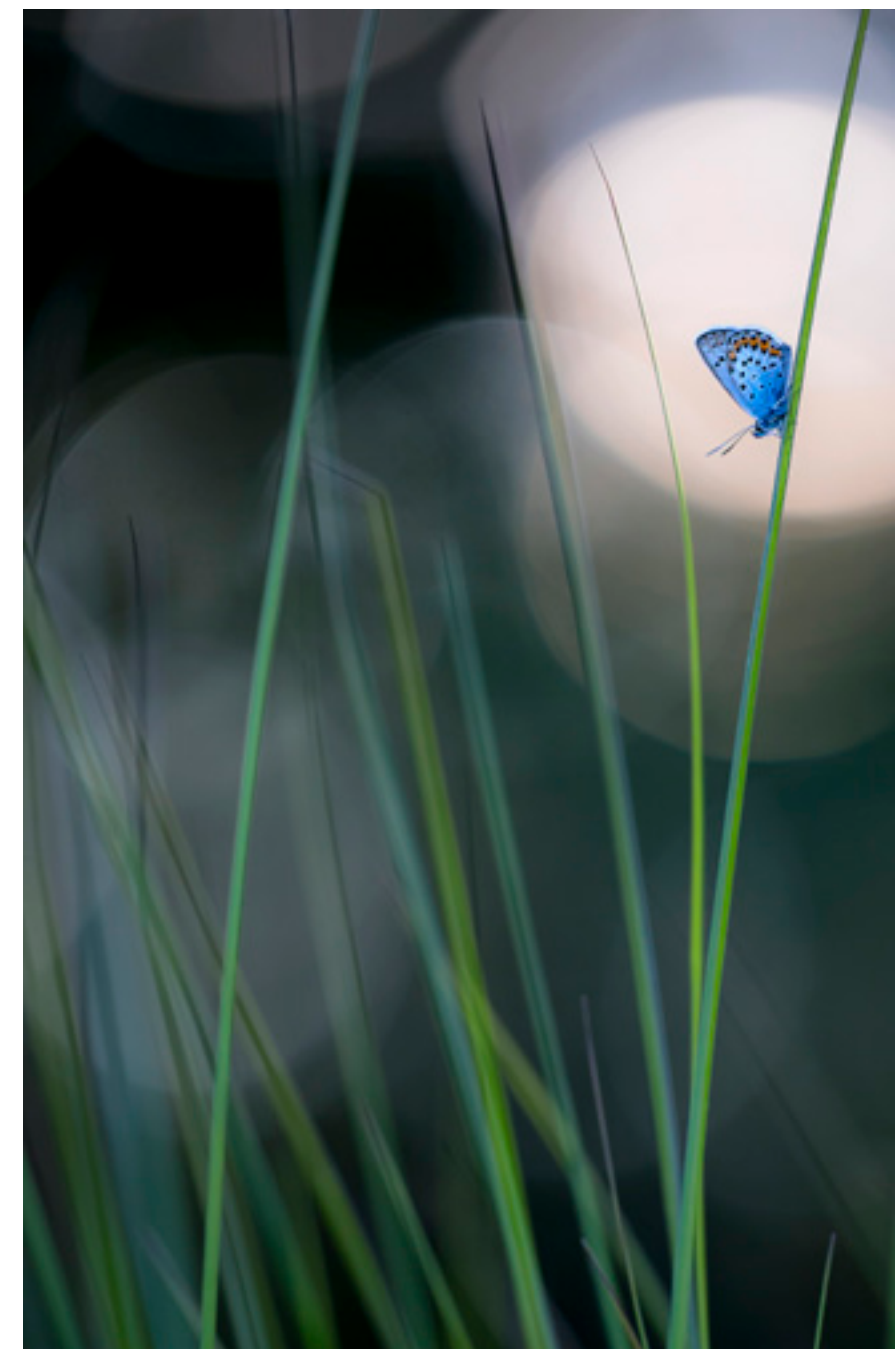
Door middel van beperkte scherptediepte kun je met name bij landschapsfotografie lagen creëren in een landschap waardoor er dieptewerking ontstaat. Dit werkt vooral goed bij een duidelijke eye-catcher in het landschap. Ook hier is het effect vooral zichtbaar bij een telelens en veel minder bij een groothoeklens. Hallerbos, 24-4-2015 9.03u; Johan van de Watering; Canon EOS 6D met Canon EF 70-200mm F2.8L IS II USM @ 200mm; 1/160s bij f/3.2; ISO 100.

afhankelijk van het gekozen diafragma. Hier kijken we vooral hoe we deze volledige scherptediepte kunnen vermijden en wat het effect dan is.

Onscherpte

Onscherpte heeft ontelbare verschijningsvormen. Maak bijvoorbeeld eens een foto met een 70-200mm lens van een boom op 25 meter afstand met een grote diafragma-opening en kijk hoe de voorgrond eruit ziet dicht bij je camera, halverwege de boom en de camera en 5 meter achter de boom. Het effect is overal anders; dichtbij zal de onscherpte zo groot zijn dat je amper een vorm kunt herkennen en achter de boom is de onscherpte zodanig dat je nog wél kunt zien wat het is. Stel je scherp op een boom die op slechts 5 meter afstand staat dan is de onscherpte overal weer anders en is de achtergrond juist veel minder herkenbaar. Gebruik je een groothoeklens dan zullen de verschillen in onscherpte minder zijn.

De mate van onscherpte en de vorm waarin het zichtbaar zal zijn, is dus afhankelijk van de afstand tot het scherpstelpunt, de gebruikte lens en het gekozen diafragma. Probeer proefondervindelijk vast te stellen wat het beste effect geeft voor de foto die je in gedachten hebt.



Stengels die onscherpe lijnen worden, kunnen een heel mooie grafische toevoeging vormen voor je foto. De onscherpe kleurvlakken in de achtergrond versterken de aandacht voor het hoofdonderwerp en verhogen de sfeer in de foto. Roosendaal, 25-6-2015 20.38u; Johan van de Watering; Canon EOS 6D met Sigma 180mm F2.8 APO MACRO EX DG OS; 1/1250s bij f/3.2; ISO 800.

Beweging

Snelle beweging kun je verstillen door een extreem korte sluitertijd te kiezen. Het resultaat is iets dat we met het blote oog nooit kunnen zien. Realistischer is het daarom om bij het vastleggen van beweging onscherpte toe te passen.

Visdief boven de IJssel, Deventer, 15-7-2015; Arno ten Hoeve; Canon EOS 5D Mark III met Canon EF 100-400mm F4.5-6.3 L IS; 1/25s bij f/9; ISO 50.





HIGH KEY EN LOW KEY (Bob Luijks)

Een foto vormt de weerspiegeling van jezelf. Onderwerp, gebruik van scherptediepte en kleur zijn enkele aspecten die daarin terugkomen, maar natuurlijk ook de belichting. Ben je vrolijk en optimistisch, of juist wat somber of vermoeid? Met high key en low key kun je je gevoel op een krachtige manier overbrengen.

Bewust afwijken

Ongeacht de methode van lichtmeting, de camera zoekt altijd naar een gemiddelde, ofwel in zwart-wittermen: grijs. Hoe vaak hebben we in de natuur tinten die gelijk zijn aan grijs? Zelden. In veel gevallen moeten we dus corrigeren: overbelichten bij lichte partijen zoals lucht, water en sneeuw, onderbelichten in een donkere



Rechts: Knobbelzwanen in high key. Hazerswoude, 9-2-2012 12.21u; Misja Smits; Nikon D90 met Nikon 17-70mm F2.8-4.5 @ 39mm; 1/250s bij f/11; ISO 400. Links: Windstil, grijs weer leent zich goed voor het maken van high keyfoto's. Dat high keyfoto's zeker niet kleurloos hoeven te zijn, bewijzen deze klaprozen. Ospeldijk. 24-7-2015 11.19u; Bob Luijks; Canon EOS 5D Mark III met Sigma 105 mm F2.8 EX DG OS HSM; 1/2000s bij f/2.8; ISO 320.

omgeving, zoals een bos of bij nacht. Hierdoor krijgen we een correct belichte foto, maar je kunt natuurlijk ook extreem over- of onderbelichten en kiezen voor een high key of low key benadering.

High key

Zacht, licht, dromerig en fris zijn enkele associaties bij high keyfoto's. Hierbij is

de achtergrond (nagenoeg) wit. Een egale wolkenlucht, mist of water zijn ideale omstandigheden voor deze benadering. Grote donkere vlakken ontbreken, maar een klein, echt donker accent versterkt het effect. Licht op licht is een sterke combinatie, zoals een sneeuwkllokje tegen een sneeuwrijke achtergrond, het liefst op een bewolkte dag om te veel contrast te

voorkomen. Met zoveel licht in een foto moet serieus overbelicht worden: twee of drie stops is geen uitzondering.

Hoewel het effect van wit op wit zeer krachtig is, kun je natuurlijk ook met (zachte) kleuren werken. High key leent zich goed voor een omzetting naar zwart-wit, zodat niets in beeld de aandacht afleidt.



Na zonsondergang was het grauw en blauw. Dit beeld is recht omhoog genomen naar de lucht, tijdens de lange sluitertijd heeft de fotograaf met de beukentak bewogen, de flits aan het eind heeft een deel van die beweging bevroren. Speulderbos, 24-11-2013 17.21u; Johan van der Wielen; Canon EOS 5D Mark II met Canon EF 16-35mm F2.8L USM @ 16mm; 1s bij f/8; ISO 50.



Blauwe heikikker, wachtend op een maatje. Huis ter Heide, 25-7-2013 14.45u; Johan van der Wielen; Canon EOS 7D Mark II met Canon EF 100mm F2.8L IS USM; 1/320s bij f/5; ISO 100, externe flits als invulflits op -1EV.

FLITSEN (Johan van der Wielen)

Een flitser is meer dan een leuk extraatje aan je camera. Hoe meer je je verdiept in die extra lichtbron, hoe meer je de creatieve mogelijkheden er van ontdekt. Je voegt immers, naast het bestaande licht een extra lichtbron toe waarvan je zowel de richting als de sterkte kunt aanpassen. Op die manier kun je het bestaande licht volledig 'wegflitsen' of juist aanvullen door het bijlichten van donkere partijen.

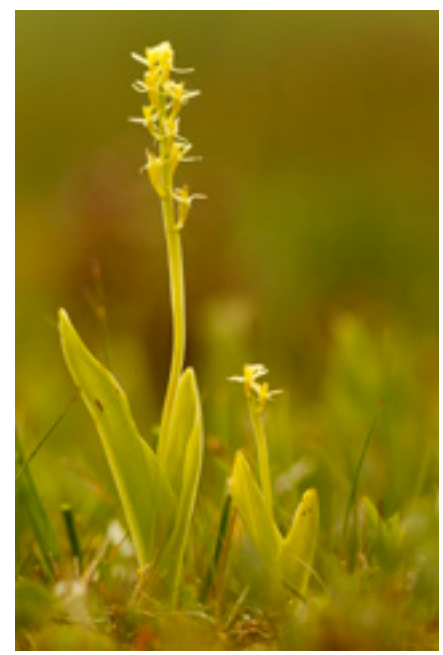
Balans tussen omgevings- en flitslicht

De flitser kan als hoofdlichtbron worden gebruikt of als invulflits. Met de camera op automaat en P-stand kiest de camera instellingen die grotendeels gebaseerd zijn op het flitslicht als hoofdlichtbron.

In de standen A(v) en T(v)/S houdt de camera wel enigszins rekening met het extra licht van de flits, maar zal de belichting

grotendeels gebaseerd zijn op het omgevingslicht. Deze invulflits kan worden gebruikt om bijvoorbeeld een donker onderwerp bij te lichten.

Als fotograaf kun je in de Manual-stand (M) perfect de balans regelen tussen omgevings- en flitslicht. Bij lange sluitertijden, lage diafragmagetallen en hoge ISO werk je meer met omgevingslicht en werkt de flits als invulflits. Wanneer je daarentegen je sluitertijd verkort, een kleinere diafragma-opening kiest en de ISO verlaagt, ban je steeds meer het omgevingslicht uit. De flitser zal dan steeds meer de hoofdlichtbron gaan vormen.



Groenknolorchis. Links: Vlak beeld door diffuus licht en egale tinten. Rechts: Zelfde setting maar nu met een draadloze flits van rechts waardoor een speels zijlicht effect ontstaat met schaduwwerking. Schiermonnikoog, 26-6-2015 17.34u; Johan van der Wielen; Canon EOS 7D Mark II met Canon EF 100mm F2.8L IS USM Macro; 1/100s (foto rechts: 1/250s) bij f/3.5; ISO 100.

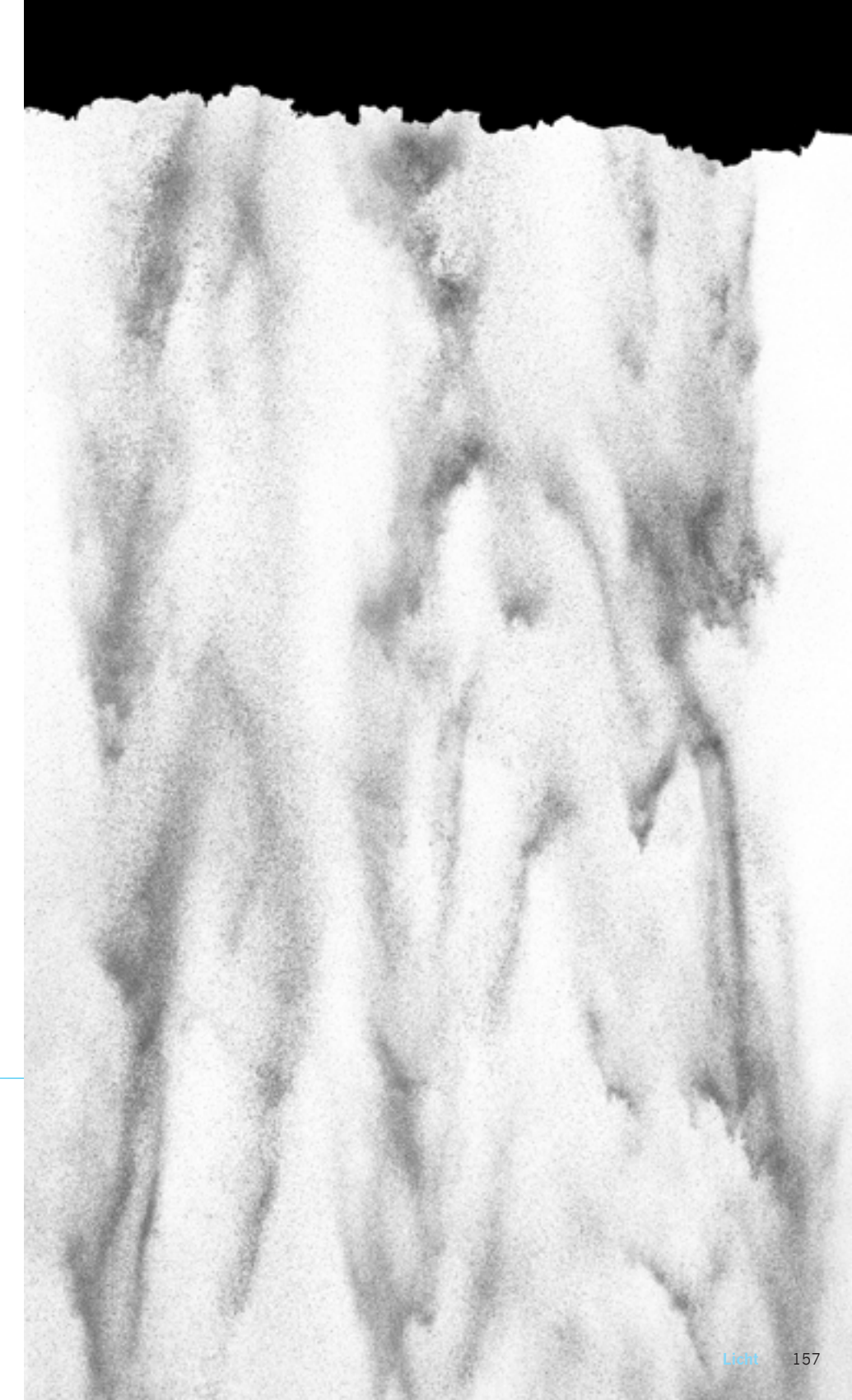


Fish eye view, foto genomen in de Leuvenumse beek in Nederland, met dome van onderwaterhuis half uit het water, bij een watervalletje met veel luchtbellens in het water. 14-11-2012 10.41u; Theo Bosboom; Canon EOS 5D Mark III met Canon EF 8-15mm F4L Fisheye USM @ 15mm; 1/100s bij f/22; ISO 1600.

de fotograaf zijn of haar visie, originaliteit en persoonlijkheid laat doorklinken. Naarmate de apparatuur en de beeldbewerking steeds beter en toegankelijker worden, gaat dit onderdeel van de fotografie steeds zwaarder wegen. Met technisch uitstekende beelden maak je tegenwoordig immers het verschil niet meer, die maakt iedereen. De moderne (natuur)fotograaf moet verrassen, eigenzinnig zijn, dingen anders doen dan anderen. Tenminste als je wilt opvallen tussen de vele duizenden andere natuurfotografen die ook prachtige beelden maken.

Ik vind het zelf de grootste en mooiste uitdaging als fotograaf om te proberen het verwende publiek – dat iedere dag overspoeld wordt met goede beelden – te verrassen met iets nieuws. Proberen de natuur van een onbekende of verrassende kant te laten zien. Als dat lukt, krijgt je foto en dus ook je onderwerp de volle aandacht.

Achter de waterval. Een bekende plek op IJsland – de Seljalandfoss – net even anders gefotografeerd, door achter de waterval te gaan staan en alleen het vallende water en een stukje rots in beeld te brengen. 21-3-2012 15.45u; Theo Bosboom; Canon EOS 5D Mark II met Canon EF 70-200mm F4L IS USM @ 70mm; 1/3200s bij f/8; ISO 640.



PORTFOLIO THEO BOSBOOM

Een praktijkboek over creatieve natuurfotografie. Betekent dit dat creatieve natuurfotografie iets bijzonders is? Of betekent het dat de meeste natuurfotografie niet creatief is?

Voor mij zijn creativiteit en fotografie nauw met elkaar verbonden. Het verschil tussen plaatjes schieten enerzijds en fotograferen anderzijds, zit hem met name in het creatieve aspect. Dat is het onderdeel waarin

VINTAGE OBJECTIEVEN (Gerard Leeuw)

Zo'n vijf jaar geleden kwam ik in aanraking met mijn eerste oude lensje; een 29mm F2.8 Meyer-Optik Görlitz Orestegon. Op internet vond ik een artikel over dit lensje met het schilderachtige bokeh. Mijn nieuwsgierigheid werd aangewakkerd en al snel speurde ik dagenlang het internet af naar andere lenzen met een uniek karakter, een eigenschap die je in moderne lenzen niet meer kunt vinden. Een verslaving was geboren!

Ik bestelde heel wat verschillende lenzen op Ebay en Marktplaats, verkocht er uiteindelijk weer veel, maar een aantal juweeltjes bleef over. Van Meyer-Optik kwam ik al snel de voor mij toen nog onbekende Trioplan 100mm F2.8 op het spoor. Deze lens had een 'designfout' waardoor er een sterke omlijning optrad

van onscherpe en verlichte delen. Veel fotografen zagen deze unieke eigenschap al snel als een zegen en gebruikten het om creatieve effecten aan hun foto's toe te voegen. Destijds vond ik de Trioplan erg duur. Door vraag en aanbod gingen exemplaren voor vele honderden dollars over de virtuele toonbank.

In het veld ontdekte ik al snel een valkuil van het fotograferen met een lens met een speciaal effect. Ik was altijd al erg bezig met de achtergronden in mijn foto's, maar met deze lensjes werden mijn achtergronden zowat mijn hoofdonderwerp. Daarnaast zijn dit soort lenzen geen excuus voor als je even geen creatieve ideeën hebt. Door te veel bezig te zijn met het unieke karakter van zo'n lens, in dit geval de mooie bokehingen (ook bekend als soap bubbles), worden je foto's al snel gezien als een trucje en houden ze de aandacht van je kijker nauwelijks vast. De kunst is om de unieke eigenschappen van deze lenzen een aanvulling te laten zijn op je eigen creativiteit. Een boeiende creatieve natuurfoto zal altijd een verrassingselement moeten bevatten, want alleen een oud lensje en een leuk effect levert nog geen unieke of creatieve foto. Het is immers de fotograaf die alle overige elementen moet laten samenkomen in de juiste balans.

In het begin kan het wennen zijn om te fotograferen met deze oude lenzen waarvoor je al snel adapters nodig hebt om ze te kunnen gebruiken op een moderne camera. Veel fotografen zijn inmiddels wel gewend aan handmatig scherpstellen, maar met een diafragmaring het juiste F-getal selecteren is voor velen nog onbekend terrein. Tegenwoordig is het wel

Bij de meeste vintage lenzen wordt het unieke karakter alleen zichtbaar bij volle lensopening. Voorschoten; 28-3-2014 16.15u; Gerard Leeuw; Nikon D5300 met Meyer-Optik Görlitz 29mm F2.8; 1/2000s bij f/2.8; ISO 800.



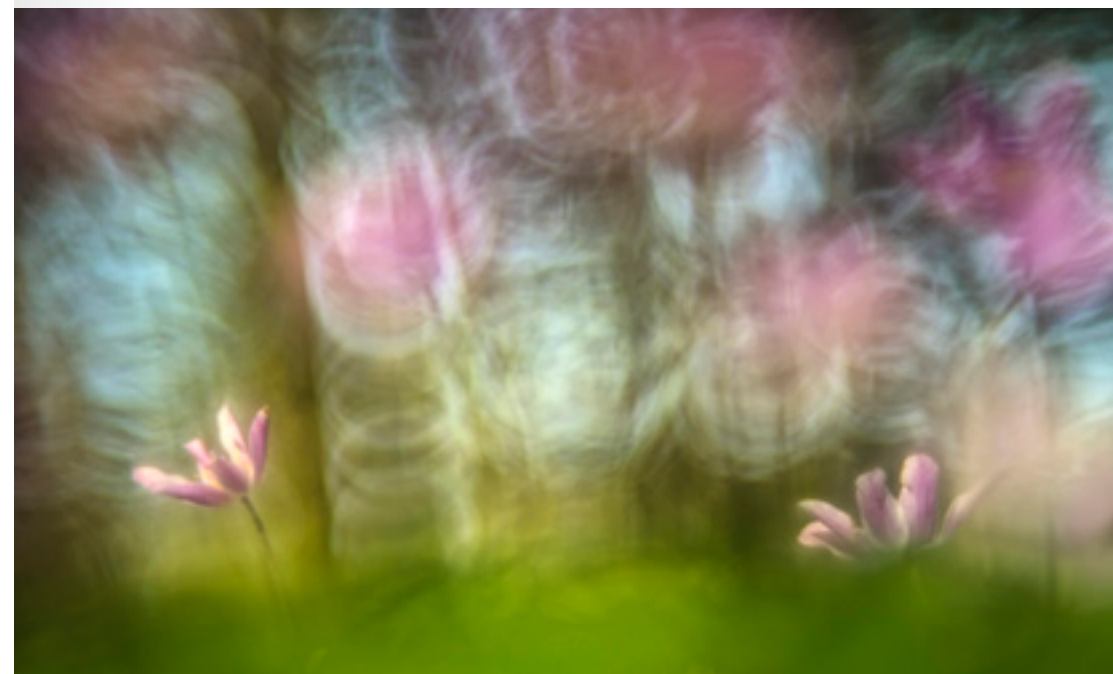
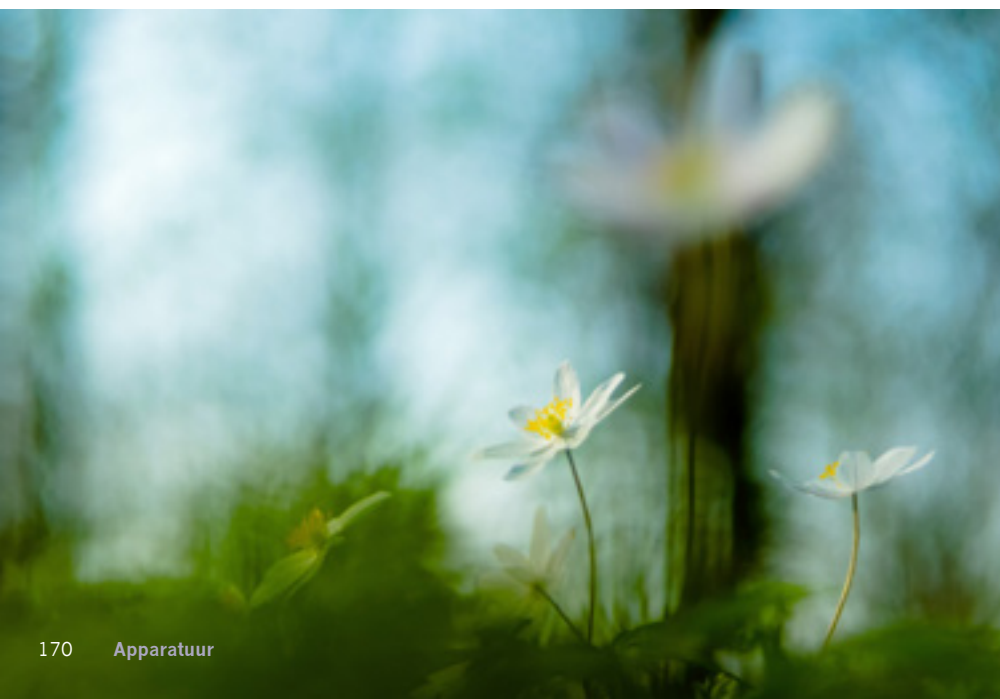
Na wat speurwerk kwam ik bij de Meyer-Optik Primotar 135mm F3.5 met exact hetzelfde effect als de dure Trioplan, maar (toen) nog niet ontdekt door de foto community. Uiteindelijk kocht ik vijf exemplaren waarvan de beste twee uiteindelijk in mijn fototas belandden. Deze oude lensjes werden voor mij ineens nieuwe tools die mij enorm inspireerden en mijn creativiteit voedden. Voorschoten; 24-3-2012 14.48u; Gerard Leeuw; Nikon D5100 met Meyer-Optik Görlitz Primotar 135mm F3.5; 1/2000s bij f/3.5; ISO 640.

mogelijk om deze lenzen 'op te voeren' in je moderne DSLR. Je geeft dan de maximale diafragma waarde op en de brandpuntsafstand van de lens. Als je je camera vervolgens instelt op diafragma voorkeur is deze in staat om bij volle opening de juiste belichting aan te geven.

Tip: probeer deze lenzen ook te gebruiken in combinatie met tussenringen. Deze zijn voor een tientje te vinden op Marktplaats.

Mocht je creatief vastzitten, het bekende writer's block ervaren, probeer dan eens een oude lens uit. Op Marktplaats koop je al voor een paar tientjes bijvoorbeeld een Asahi Pentax Super Takumar 50mm F1.4 die min of meer hetzelfde effect heeft als de in dit artikel genoemde lensjes. Er zal een nieuwe wereld voor je open gaan!

De Porst 55mm F1.2 is een ander juweeltje in mijn fototas. Oegstgeest; 13-4-2015 16.45u; Gerard Leeuw; Nikon D810 met Porst 55mm F1.2; 1/5000s bij f/1.2; ISO 500.



CREATIEF NABEWERKEN

(Marijn Heuts en Bob Luijks)

Je hebt nabewerken en nabewerken. Menig fotograaf houdt de nabewerking beperkt tot het subtiel aanpassen van helderheid, contrast, verzadiging, witbalans, ruis en scherpte. Wijk je iets te ver af van de werkelijkheid, dan krijg je de hele fotowereld over je heen. Maar is dat wel terecht?

Bij creatieve natuurfotografie bestaan geen regels. Het gaat immers om creativiteit. De mate van creativiteit bepaal je

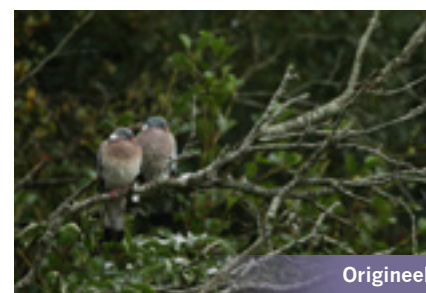
zelf. Creativiteit kan ontstaan door het anders kijken naar je onderwerp, het toepassen van andere technieken, maar ook door

te kiezen voor een andere, meer extreme nabewerking. Hoe ver je daarin gaat, bepaal je dus zelf.

Nieuw is het nabewerken van foto's niet. Een eeuw geleden paste Ansel Adams al sublieme technieken toe in de donkere kamer om het maximale uit zijn foto's te halen. Tot op de dag van vandaag zijn deze foto's ongeëvenaard door zijn persoonlijke visie op fotografie en zijn artistieke vrijheid.

Extremere nabewerkingen kunnen leiden tot:

- o Een abstractere weergave: je past de foto naar smaak aan en haalt daarbij alles uit zijn context.
- o Een betere weergave dan de werkelijkheid: waar die eerste nog voor zich spreekt, is dit misschien wel even nadenken. Beter dan de werkelijkheid? Een mooi voorbeeld hiervan is 'focus blinding'. Verschillende scherpstelafstanden worden hierbij gecombineerd tot één nieuwe weergave die recht doet aan de beleving van het moment.

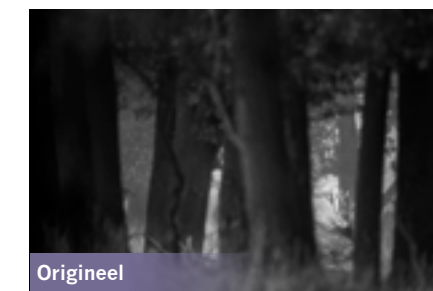


Origineel

Praktijkvoorbeeld houtduiven. Originele foto was druilerig en zonder heftige contrasten. Totaal geen afspiegeling van de sfeer van het moment. Sommige dingen kun je nu eenmaal niet in één keer maken met de camera. Dan maar later in de digitale donkere kamer. Het RAW-bestand openen in Photoshop: contrast -30; hooglichten +100; schaduwen -100; witte tinten +30; zwarte tinten -70; lokaal contrast +100; verzadiging +20; onder kvl/grijswaarden de verzadiging en luminantie gele en groene tinten op -100: OPEN. De laag kopiëren; middentonen achtergrond doordrukken donkerder; lichte plekken takken hooglichten tegenhouden; als laatste de vogels plaatselijk iets meer verzadiging geven. Schiermonnikoog, 20-9-2013 17.12u; Arno ten Hoeve; Canon EOS-1D X met Canon EF 300mm F2.8 L IS II USM + 2x III TC; 1/250s bij f/6.3; ISO 1600.



Edelhert. Weerterbos, 2-10-2015 7.49u; Bob Luijks; Canon EOS 5D Mark III met Canon EF 500mm F4L IS USM +1.4x TC III; 1/60s bij 5.6; ISO 1600.



Origineel

Praktijkvoorbeeld edelhert

Stel, je bent in een bos en tussen de stammen ontdek je een edelhert. Het doorkijkje tussen de donkere stammen naar het lichte plekje is perfect. Het edelhert loopt wat op en neer, maar doet geen enkel moment waar je op hoopt. Je maakt wat foto's, maar bevredigend is het niet. Of maak je die foto toch bewust met het doel om er wel wat van te maken? Dat vergt inzicht en creativiteit; de potenties zien in het veld.

Thuis heb je een ander edelhert in je archief met de juiste houding én de juiste belichting. Je plaatst dit hert in de foto en krijgt precies de foto die je voor ogen had. Om de foto nog wat kracht bij te zetten maak je de foto in zijn geheel nog wat donkerder, waardoor het edelhert echt op de lichtste plek in de foto belandt.

Grote kans dat veel mensen dit zien als bedrog. Toch is de foto alles behalve

bedrog. Het edelhert was wel degelijk aanwezig, alleen is het vervangen door een betere werkelijkheid. In een fotowedstrijd word je met dergelijke foto's direct gediskwalificeerd, maar of dit terecht is? Bepaal je eigen werkelijkheid, maar blijf eerlijk over de totstandkoming van de foto.

PRAKTIJKBOEK FOTOGRAFIE *reeks*

De reeks Praktijkboeken fotografie is de toonaangevende reeks over fotografie. Elk deel is intussen hét standaardwerk over deze onderwerpen in het Nederlandse taalgebied.

Elke titel is verkrijgbaar via webshop.birdpix.nl. Binnen Nederland geen verzendkosten en de volgende dag in huis.

Naast dit nieuwe Praktijkboek creatieve natuurfotografie verschenen eerder deze zes titels:

